

El Rec, de paisatge útil a ornamental?

El dimarts 18 de novembre es va presentar el [Pla Director Urbanístic \(PDU\) supramunicipal del Parc d'Innovació del Cuir i la Marroquineria](#), que ara se sotmetrà a informació pública. Es tracta d'un nou polígon industrial especialitzat a cavall d'Igualada, Jorba i Odena, cridat a [relocalitzar les empreses adoberes](#) que avui es troben al barri del Rec d'Igualada.

Els PDU supramunicipals van néixer amb la [Llei d'Urbanisme 3/2012](#), també coneguda com a Llei òmnibus d'urbanisme, i tenia per objectiu "l'execució directe d'actuacions d'especial rellevància social o econòmica o de característiques singulars". Per dir-ho d'alguna manera, es tractava d'una llei d'urbanisme que treballava [explícitament per a l'impuls econòmic](#), no per l'urbanisme en si mateix.

Eines i filosofia urbanística al marge, a la Conca d'Odena s'ha desenvolupat un dels 10 projectes d'[urbanisme exprés](#). Aquest conjunt de grans actuacions van ser descrites pel departament de Territori i Sostenibilitat (TES) com a atractors del desenvolupament econòmic. Alguns discursos sobre urbanisme, interpretaven -una visió general- que a l'urbanisme exprés [li mancava justificació des del punt de vista de la vertebració i l'encaix territorial general, també es trobava a faltar un anàlisi d'opcions d'ubicació dels 10 projectes en espais ja urbanitzats o amb poc ús. Al mateix temps, era vist com un catalitzador de l'expansió urbana en un moment en que la maquinària de l'urbanisme expansiu, després de l'esclat de la bombolla immobiliària, va deixar de funcionar](#), aturant-se un dels grans generadors de PIB de Catalunya al llarg de les darreres dècades.

El nou polígon adober

Però entrant ja en el cas que ens afecta a la Conca d'Odena, en el que no tot és blanc o negre, es poden destacar, sense voluntat de ser escrupulós, una sèrie d'aspectes positius i negatius del nou polígon adober.

Aspectes positius:

1- Segons es va explicar en la presentació del PDU, el disseny del polígon s'ha treballat en coordinació amb el sector adober d'Igualada. Una pràctica com aquesta, que hauria d'haver estat més general en el passat, cal dir que no sempre s'ha donat a l'urbanisme català. El resultat, per al cas del nou polígon adober, podrà ser l'obtenció d'un sòl que respongui millor a les necessitats organitzatives d'un sector industrial, partint d'unes necessitats concretes i considerades. És a dir, no es tractarà d'un nou sòl que es posarà al mercat simplement a l'espera que encaixi amb les necessitats d'algú. En un moment en que ningú compra sòl industrial, això és un valor.

2- Els adobers que per les seves necessitats d'organització industrial o de millora de processos es trobin amb la necessitat de cercar nous espais, amb unes determinades condicions d'accés, de sanejament, etc. els podran trobar en aquest Parc de la Marroquineria i de la Pell, que inclourà una millora de l'accessibilitat a la xarxa d'autopistes, la necessària connexió amb la [depuradora dels adobers](#), o la portada d'aigua, tant vital per a la indústria adobera.

3- El nou polígon també pot representar la consolidació d'un clúster industrial que és propi d'Igualada ([i de tota la Conca d'Odena](#)) al que segurament calia dotar-lo de noves condicions territorials per al seu confort. Després d'anys en que l'urbanisme ha ignorat tot allò que tenia a veure amb la indústria (les ciutats esdevenien centres direccionals, de serveis, usos turístics, residencials, etc. però mai industrials), i segurament a rebuf de la crisi econòmica, però semblaria que es torna a valorar que les indústries tenen també necessitats de sòl i condicions territorials.¹

4- Les administracions públiques implicades tindran la oportunitat d'apostar per la transparència radical en el camp urbanístic. Segons es va explicar, el 55% del nou sòl industrial serà de titularitat pública. També, l'objectiu serà vendre el sòl a preus "molt econòmics", segons va comentar el [Director general d'urbanisme Agustí Serra](#). Un preu que ja inclourà, per exemple, la connexió amb la depuradora i els serveis comuns. La oportunitat de transparència recau en el fet de poder explicar a la resta de ciutadans com seran els números de tota la operació, a poder ser, vinculant-los també amb els de la renovació del barri de l'antic barri del Rec d'Igualada. La explicació pública seria important donat que com es va dir, les administracions públiques "hi posaran el seu gra de sorra en l'aspecte econòmic".

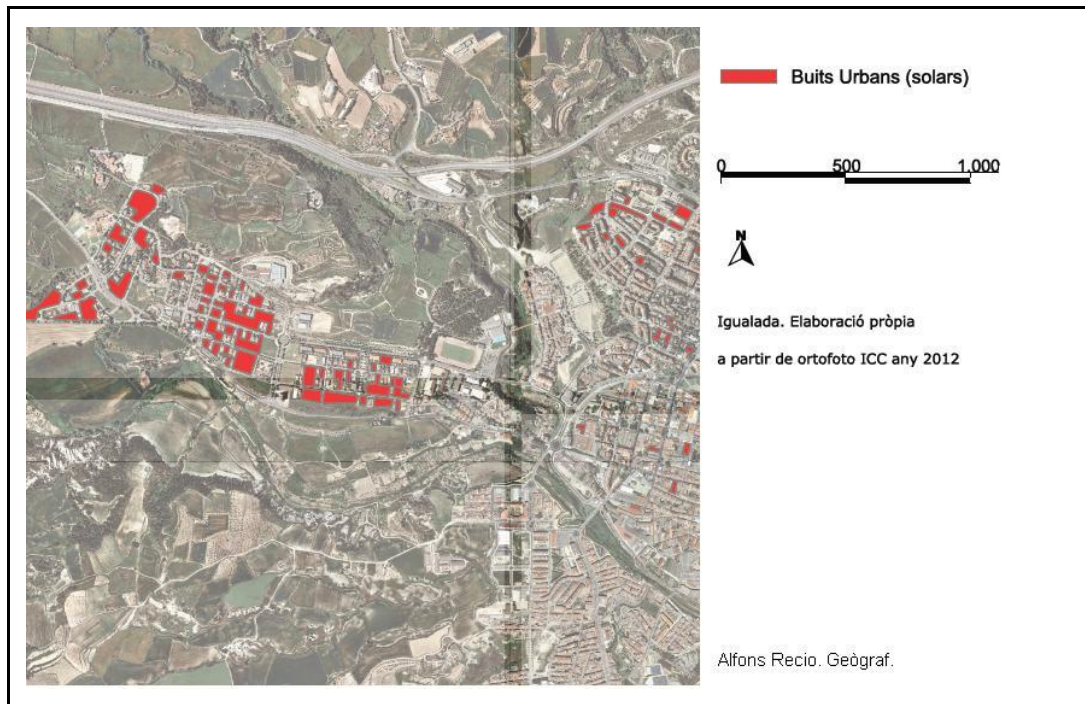
5- El futur creixement del polígon es realitzarà per fases en funció de la demanada, de manera que en principi, no s'urbanitzarà territori per passar a formar part del catàleg de buits urbans perifèrics que la gent de [Nacion rotonda](#) s'ha dedicat a recopilar. El creixement per fases, també és quelcom que s'ha trobat a faltar en l'urbanisme pre-bombolla.

Aspectes Negatius:

1- L'impuls d'un nou polígon per sobre de la posada en valor del sòl industrial existent i desocupat a la Conca d'Odena. Com explica l'urbanista Francisco Lopez, a Holanda hi ha una estratègia respecte el sòl industrial que diu "ni una sola hectàrea de sòl nou mentre no s'utilitzi adequadament l'existent"². Cal pensar, que el sòl és un recurs escàs i molt limitat. Un cop es transforma un sòl, aquest queda estratègicament hipotecat per al futur, condicionant decisions estratègiques futures. Per posar un exemple, qui sap que hagués passat amb la indústria adobera i la falta de territori disponible dins el terme d'Igualada si no s'hagués decidit ocupar el Pla de la Massa amb una urbanització en molt baixa densitat? Que a més encara té moltes parcel·les buides. Això, possiblement hagi hipotecat futures decisions territorials.

¹ Consultar l'article de Maria Buhigas i Miquel Pybus: Planejament i Indústria, més enllà de la segregació funcional, al llibre [Torna la Indústria, estan preparades les ciutats?](#)

² Lopez, F. El futur de l'espai industrial davant el retorn de la manufactura. A Torna la Indústria, estan preparades les ciutats?. Diputació de Barcelona, 2014.



2- Amb la posada en joc d'aquest nou sòl per a acollir usos industrial des de dins del teixit urbà d'Igualada, finalment es periferitzarà i es segregará en l'espai gairebé tot lo que té a veure amb l'activitat econòmica adobera. Les fàbriques, la universitat (que de fet, ha estat la primera a sortir de la trama consolidada, heretant les instal·lacions de [l'extingit centre AIICA](#)), etc. quedaran en una situació exterior.

El nou polígon adober representa també l'aplicació del *zoning* més clàssic i cartesià, aplicat al llarg del segle passat. Funcions separades (aquí s'hi viu, més ellà s'hi treballa, més enllà s'hi compra, per allà s'estudia, per aquí l'oci, etc.) en espais separats de la ciutat, que es connecten posteriorment per vies de comunicació. Seguint a Lefebvre, el *zoning* significa la mort del carrer, l'espai de barreja i de trobada, assimilant-lo sols a un espai per transitar entre zones funcionals.

Segurament, l'accés al nou polígon es realitzarà sota un model de mobilitat que tendirà principalment a l'ús del vehicle privat (pensem en com s'accedeix principalment a l'Infinit, tot i estar connectat peatonalment).

Aquesta dinàmica de periferització és la que a escala regional provoca un excessiu consum de territori, una elevada mobilitat en vehicle privat amb el resultat de la congestió viària, que a l'hora provoca pèrdues en el PIB, més contaminació, i empitjorament de la qualitat de vida de la població, que multiplica les hores de viatge.

3- "[La imatge vs el caràcter del Rec](#)": La preservació del barri del Rec pot anar més enllà de la conservació de la seva simple imatge, a partir d'edificis i façanes singulars. Es pot apostar per mantenir el caràcter del barri més enllà de la imatge, per preservar el teixit únic de passatges i carrerons, però sobretot assumint que el barri del Rec és, en essència, un barri d'activitat econòmica.

El nou Parc d'innovació del Cuir, conjuntament amb la futura (previsible) requalificació del barri del Rec en la que els usos industrials deixaran pas a nous usos del sòl, podrien jugar un paper en un procés de buidat del barri del Rec de la seva activitat adobera tradicional. Tenim un precedent conegut en el barri del Poble Nou de Barcelona. Per exemple, a l'antic espai industrial tèxtil de [Can Ricard](#). En aquest espai, l'aprovació del Pla 22@ va suposar [el desplaçament 34 petites i mitjanes empreses en perfecte funcionament](#), en un procés d'expulsió de les activitats tradicionals, intensives en ma d'obra, en favor de noves activitats més lucratives. El nou preu del sòl era inassolible per aquelles antigues activitats. Oracio Capel, en el seu llibre *El modelo Barcelona, un examen crítico*, ens explica com va funcionar aquest mecanisme a Poble Nou, pel que tallers i empreses petites i rentables donaven pas a usos hotels i residencials, que si que podien licitar pels nous (alts) preus en el mercat del sòl requalificat.

D'aquesta manera, cal llegir el nou polígon adober i la transformació del barri del Rec com un tot. La requalificació del Rec crearà unes plusvàlues del sòl que podrien, [com al Poble Nou](#), facilitar que les empreses es relocalitzin cap al nou polígon. Però no per raó de necessitats d'organització industrial interna, ni buscant una millora infraestructural-territorial, sinó per que la relocalització comporti per si mateixa un negoci immobiliari. Potser algunes petites empreses consideraran no reobrir un cop algú s'hagi apropiat de les plusvàlues generades a l'antic barri del Rec. Això es podria donar també amb els usos hortolans, que també son activitat pròpia del Rec, si no es protegeixen expressament.

Podem exemplificar això amb l'element paisatgístic de la sèquia del Rec. Aquesta sèquia, a part de ser una imatge més o menys bonica, té una funció per la que va ser creada, és la funció el que ha creat el paisatge que alhora és representatiu del seu caràcter. Si buidem el Rec de les adoberies, ens quedarà tant sols una sèquia ornamental, una imatge bonica, però sense caràcter. De la mateixa manera es pot interpretar la rehabilitació de la "[adoberia vella](#)", el showroom dels adobers. Si el barri del Rec és buida d'activitat adobera, aquest showroom potser quedarà com un escenari, un aparador, una imatge temàtica d'un passat desconnectada del veritable nou barri adober.

Això no vol dir que els teixits no es puguin renovar, no. El barri del Rec disposa de molt espai buit per a renovar, i de facto no seria necessari expulsar allò que funciona. Simplement vol dir que cal ser molt curós en que la renovació no es faci posant les condicions que impulsin a que activitats en funcionament desapareguin per la pressió especulativa. Cal tenir una visió de conjunt en tot moment.

4- Possible oportunitat perduda: innovació urbanística. Efectivament, estretament relacionat amb el punt anterior, potser es perd l'oportunitat d'impulsar un barri mixt de veritat al Rec d'Igualada. Seria una política urbanística innovadora pensar la renovació del teixit urbà del Rec obrint-lo a nous usos diversos però sota la premissa d'intentar relocalitzar en el seu propi interior les activitats industrials originàries, tot reinterpretant les seves necessitats territorials-infraestructurals actuals. De fet, [el mateix Josep Parcerisa al darrer Dimarts de Diàleg reconeixia la possibilitat i l'interès de](#)

[mantenir en la mesura del possible l'activitat productiva dins de polígons d'antiga industrialització, cada cop més compatibles pel que fa als usos](#), i alertava sobre el desmantellament de l'activitat industrial en favor d'altres usos que generin més renda del sòl, canviant naus per pisos sota processos especulatius. Seguint amb l'exemple del Poble nou de Barcelona i citant un estudi sobre gentrificació industrial: "[Existeixen activitats productives al centre de la ciutat que són viables des del punt de vista de competitivitat de l'empresa i compatibles amb altres usos residencials i que donen qualitat i dinamisme als espais on es troben ubicades](#)". De vegades, les activitats industrials poden conviure amb altres usos, quan això és possible, pot tenir molt d'interès proporcionar-ho.

Per tant, es podria haver plantejat un pla de relocalització de les activitats industrials dins del mateix barri, que és quelcom que estem acostumats a veure quan es fan actuacions de renovació de teixits residencials, en que el nou teixit torna a acollir residència. De fet, d'alguna manera això passa de forma espontània. Que era sinó can Ricard? Una espai industrial que un cop buidat de l'activitat tèxtil original es va tornar a omplir de petits tallers, de nova activitat i generant nova ciutat (fins que va arribar el Pla 22@).

Una estratègia com aquesta, cal reconèixer però, seria infinitament més complexa d'aplicar, però hagués permès consolidar el Rec com a barri mixt de veritat, un barri per viure i per treballar, preservant identitat, valors i caràcter. Un barri, a més, ben connectat ja amb la resta del teixit igualadí per a accedir-hi a peu, cosa que també és un valor. Alhora, això hagués permès a Igualada aportar una pràctica innovadora a l'urbanisme.

Tanmateix, és just reconèixer que sinó és planteja una solució com aquesta no és per falta d'interès dels gestors urbanístics, sinó per que operacions similars són de molt difícil implantació en el sistema urbanístic català, molt dependent de la generació de plusvàlues privades. No seria just deixar tota la responsabilitat de fer-ho només en mans de la ciutat d'Igualada.

D'aquesta manera, el debat sobre el Rec és de fet un debat sobre l'urbanisme, en genèric, ja que innovar en el Rec seria innovar en urbanisme.

Alfons Recio Raja. Geògraf